



*EFR-Knelpunten in het financieel contractenrecht
Amsterdam 20 september 2024*

De rechter en Europees consumentenrecht

› Mark Wissink



Agenda

- › Taakverdeling verschillende rechters
- › HvJ en Unierecht
- › De nationale rechter
- › Hoge Raad: effectieve rechtsbescherming in NL context en rechtseenheid
- › Feitenrechter: beoordelingsruimte en rechtseenheid in toepassing



Taakverdeling verschillende rechters (in civiele zaken)

HvJ	uitleg Unierecht	
Nat. rechter	(uitleg Unierecht)	Unierecht toepassen

HR	(uitleg Unierecht)	uitleg NL recht	
Feitenrechter (rb en hof)	(uitleg Unierecht)	(uitleg NL recht)	toepassing in concreto per zaak of categorie zaken

Wat zijn de knelpunten voor de NL rechter?



Hof van Justitie EU en EU consumentenrecht

- › Steeds meer regelingen ...
 - Oneerlijke bedingen (algemene voorwaarden)
 - Consumentenrechten (o.a. overeenkomst op afstand)
 - Oneerlijke handelspraktijken
 - Consumentenkrediet
 - Etc.
- › ... met stevige impact. Met name via uitleg RI oneerlijke bedingen want
 - die betreft bijna elke B2C overeenkomst
 - en is blijkens rechtspraak HvJ aanjager voor effectieve rechtsbescherming
 - effectieve rechtsbescherming o.m. door ambtshalve toetsing en sanctionering



Vergaande, maar geen absolute consumentenbescherming

1. Het *hele* EU consumentenrecht ambtshalve toetsen?

- vgl. EU:C:2016:283 (*Radlinger*), 66: Bijgevolg zou een effectieve consumentenbescherming niet kunnen worden bereikt indien **de nationale rechter** niet verplicht was **ambtshalve te beoordelen of is voldaan aan** de eisen die voortvloeien uit **de Unierechtelijke normen inzake consumentenbescherming**
- maar ook o.m. EU:C:2023:664 (*TukTuk Travel*), 47: de nationale rechter moet **ambtshalve onderzoeken of bepaalde Unierechtelijke bepalingen inzake consumentenbescherming in acht zijn genomen wanneer zonder een dergelijk onderzoek de doelstelling van een doeltreffende consumentbescherming niet kan worden bereikt** [zo ook NL:HR:2021:1677 (*Informatieplichten I*) , 3.1.6]



Vergaande, maar geen absolute consumentenbescherming

2. O.m. EU:C:2023:56928, 28 (*CAJASUR Banco*): Ook moet worden opgemerkt dat de inachtneming van het doeltreffendheidsbeginsel weliswaar **niet zodanig ver kan worden doorgetrokken dat de totale passiviteit van de betrokken consument wordt verholpen**, maar moet worden onderzocht of er, gelet op de bijzonderheden van de betrokken nationale procedure, **een niet te onderschatten risico bestaat dat die consument ervan wordt weerhouden om de rechten die hij aan richtlijn 93/13 ontleent, te doen gelden** [Tot nu toe meer theorie dan praktijk. NL:PHR:2023:817]
3. EU:C:2024:686 (*Nova Banco*), 144: De uit artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 voortvloeiende **bescherming van de consument tegen het gebruik van oneerlijke bedingen** in met een verkoper gesloten overeenkomsten **kan niet zover gaan dat zij voorbijgaat aan de verdeling van de financiële aansprakelijkheid** tussen de falende kredietinstelling en de overbruggingsbank, zoals die is vastgelegd **in de door de lidstaat van herkomst vastgestelde saneringsmaatregelen** [vgl. EU:C:2016:980 (*Gutiérrez Naranjo*)]



De taak van de nationale rechter (volgens het HvJ)

- › Nationale rechter moet het nationale recht zoveel mogelijk interpreteren en toepassen conform Unierecht (zoals uitgelegd door HvJ)
- › Dus, als dat mogelijk is, door het Unierecht beoogde effectieve rechtsbescherming aan consument bieden
- › (Hijma: “granieten bescherming van de structureel zwakkere partij”)

- › NL rechter neemt die taak serieus, o.m.
 - rapport ambtshalve toepassing
 - rechtspraak Hoge Raad

- › Met uitstraling naar andere geschilbeslechers zoals Kifid



Zoeken naar effectieve rechtsbescherming in NL context

- › Hoge Raad
 - geeft uitleg en toepassing aan Unierecht en rechtspraak HvJ
 - Uniewetgeving en rechtspraak HvJ niet steeds eenduidig
 - geeft uitleg aan NL omzettingwet
 - omzettingwet niet steeds eenduidig of volledig
 - bepaalt of & hoe in het Nederlandse recht kan worden voorzien in effectieve consumentenbescherming
 - keuzes maken in licht Unierechtelijke taak en bewaken rechtseenheid
 - past recht niet toe op feiten concrete zaak, maar kan wel algemene kwalificaties geven (met name in prejudiciële procedures)
 - dus laat verdere uitwerking en toepassing over aan feitenrechter
- › Zie bijvoorbeeld bij consumentenkrediet, informatieplichten en oneerlijke bedingen



Consumentenkrediet

- › *'gratis' telefoon* NL:HR:2014:1385 + NL:HR:2016:236
 - is in principe consumentenkrediet [= algemene kwalificatie]
 - rechter kan art. 7:62 lid 2 BW ambtshalve toetsen en sanctioneren, d.w.z. vernietigen telefoongedeelte ovk [= keuze t.b.v. effectieve rechtsbescherming, mogelijkheid afgeleid uit rechtspraak HvJ]

- › *Buy Now Pay Later* NL:HR:2023:1006
 - is in principe consumentenkrediet [= algemene kwalificatie]
 - prejudiciële vragen aan HvJ over betekenis rente en incassokosten voor begrip 'onbetekenende kosten' [want geen rechtspraak HvJ]



Informatieplichten

- › NL:HR:2021:1677 + 2022:861 Sommige informatieplichten van 6:230m/6:230v BW ambtshalve toetsen en schending sanctioneren d.m.v. wettelijke sanctie of, bij ernstige schending, prijsvermindering. Afweging:

Bij de beantwoording van de centrale vraagpunten, zijn met name de volgende doelstellingen en uitgangspunten van de Richtlijn consumentenrechten van belang:

- het door die richtlijn nagestreefde **evenwicht tussen een hoog beschermingsniveau voor de consument en het concurrentievermogen van het bedrijfsleven**;
- de in die richtlijn opgenomen **eis dat sancties** op niet-naleving van de informatieplichten niet alleen **doeltreffend** en **afschrikkend** zijn, maar ook **evenredig**;
- het uitgangspunt dat die richtlijn **geen afbreuk doet aan nationale regels betreffende de geldigheid**, het ontstaan of de gevolgen **van overeenkomsten**.

[= keuze t.b.v. effectieve rechtsbescherming, mogelijkheid afgeleid uit Richtlijn consumentenrechten, PG omzettingwet en rechtspraak HvJ over andere richtlijnen]

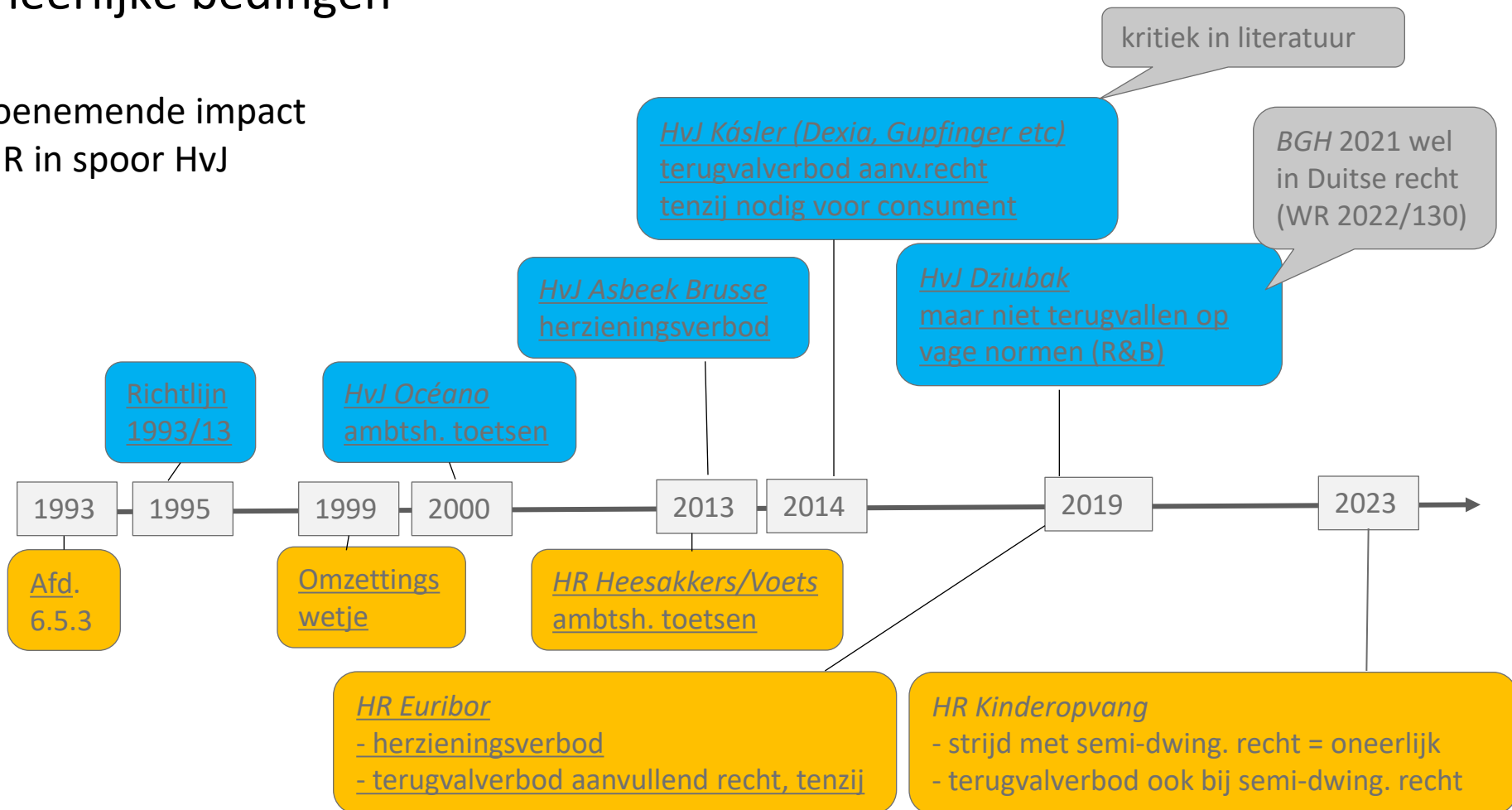
[= keuze voor grondslag vernietiging: 3:40 lid 2 i.p.v. 6:193j BW]

[= toepassing is aan feitenrechter]



Oneerlijke bedingen

- toenemende impact
- HR in spoor HvJ





De feitenrechters zitten óók aan de knoppen

- › Feitenrechter (rb + hof) gaan over toepassing in concreto per zaak of categorie van zaken
- › HvJ en HR laten feitenrechter daarbij beoordelingsruimte. Ook de feitenrechter heeft dus instrumenten om meer/minder consumentenbescherming te bieden
- › Feitenrechters kunnen niet-bindende aanbevelingen opstellen met het oog op rechtseenheid (rapport Ambtshalve toetsing; Richtlijn Sanctiemodel essentiële informatieplichten)
- › Spanning tussen maatwerk leveren, efficiency en rechtseenheid
- › Zie bijvoorbeeld bij oneerlijke bedingen en informatieplichten



Beoordelingsruimte bij oneerlijke bedingen

- › De feitenrechter beoordeelt of een beding oneerlijk is (HR doet dit bij uitzondering soms in een prejudiciële procedure, bv NL:HR:2017:773 (*Dexia*))

- › Wordt die ruimte door het HvJ beperkt? Vgl. discussies:
 - (i) is een intransparant beding (in beginsel) oneerlijk?
 - discussie n.a.v. EU:C:2019:930 (*Profi Credit Polska*)
 - vgl. echter o.m. EU:C:2021:470 (*BNP Paribas*); NL:HR:2019:1830 (*Euriborhypotheken I*); NL:HR:2022:1388 (*Volksbank*)

 - (ii) moet elk wijzigingsbeding voldoen aan bepaalde eisen?
 - discussie n.a.v. EU:C:2012:242 (*Invitel*) + EU:C:2013:180 (*RWE Vertrieb*)?
 - vgl. GHDHA:2022:1983 en HR:2023:1804 (*Euriborhypotheken II*); NL:PHR:2024:770



Beoordelingsruimte bij informatieplichten

- › NL:HR:2022:861 (*Informatieplichten II*)
 - De vraag wanneer sprake is van een voldoende ernstige schending van essentiële informatieplichten die ambtshalve moet worden gesanctioneerd met een prijsvermindering, leent zich voor het overige niet voor beantwoording in algemene zin. Het is aan de rechter die over de feiten oordeelt om die vraag per zaak of categorie van zaken te beantwoorden aan de hand van de omstandigheden die daarin aan de orde zijn.
 - een richtlijn als neergelegd in het Sanctiemodel kan bijdragen aan de praktische hanteerbaarheid van de hier aan de orde zijnde regels, aan een gelijke behandeling van gelijke gevallen en aan de rechtszekerheid. De rechter kan daarvan echter afwijken indien hij de aangewezen sanctie in de gegeven omstandigheden niet doeltreffend, evenredig en afschrikkend acht.

- › Spanning tussen maatwerk en efficiency & rechtseenheid



Kortom: de rechter blijft zoeken naar evenwicht

- › In civiele zaken betreft dit voor de HR met name het bepalen van de lijnen waarlangs het Unierecht/de rechtspraak HvJ, in het licht van omzettingwetgeving, in NL recht vorm krijgt. Daarbij moet de HR oog hebben voor onder meer de Unierechtelijke taak van de nationale rechter en het bewaken van rechtseenheid, maar moet hij ook veel aan de feitenrechter overlaten
- › De feitenrechter (rb + hof) heeft beoordelingsruimte bij de toepassing van het recht in concrete (categorieën) zaken. In bepaalde gevallen kan dit leiden tot spanning tussen het bieden van maatwerk en efficiency & rechtseenheid
- › Dit is niet uniek (vgl. smartengeldbedragen), maar vergt wel constante aandacht



Dank voor uw aandacht